

„Entafarmos“ pasididžiavimas – farmacijos muziejus

GENOVAITĖ SLANINIENĖ

T. Endriukaitis, „Entafarmos“ vadovas, įkurtame muziejuje

Kiekvieną lankytoją „Entafarmos“ didmeninėje vaistų platinimo įmonėje pasitinka maloni staigmena – kvietimas aplankyti čia įsikūrusį farmacijos muziejų. Nors nei eksponatų skaičiumi, nei patalpų plotu šis muziejus neprilygsta Kaune esančiam Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejui, tačiau pasididžiuoti tikrai turi kuo. Be to, jis dar ir vienintelis Vilniaus krašte.

Muziejui skirta garbinga vieta

Muziejus užuomazgos Vilniuje radosi kartu su įmonės persikėlimu į naujas patalpas. Beje, jau statant Žirnių gatvėje modernų pastatą su didžiuliais sandėliais vaistams bei kitos paskirties medicinos ir higienos prekėms laikyti, po tuo pačiu stogu įkurdinamu įmonės administracijos biuru buvo numatyta vieta ir farmacijos muziejui. Jis įsikūrė greta sekretoriato, už stiklo pertvaros su lakoniškais, tačiau prasmingais Soren Kierkegaard žodžiais „Gyvenimą galima suprasti tik žvelgiant atgal, o gyventi reikia į priekį“.

Derama pagarba – muziejaus pradininkui

Pirmasis eksponatas – muziejaus pradininko vaistininko Romualdo Endriukaičio portretas – atkeliavo į Vilnių iš Kidulių (Šakių r.) kartu su jo sūnumi, taip pat farmacininku, „Entafarmos“ didmeninės vaistų platinimo įmonės įkūrėju ir generaliniu direktoriumi Tauru Endriukaičiu. Pagerbdamas tėvo atminimą, sūnus

muziejuje įrengė jam skirtą sienelę. Stenduose surikiuotos nuotraukos iš asmeninio tėvo albumo pasakoja apie jo vaikystę, sudėtingą paauklystę (16-os metų kartu su vyresniu broliu patyrė tremtinio dalį), mokslo metus. Čia eksponuojamas ir vaistininko diplomas. Nuotraukos supažindina su tuomete kaimo vaistinių įranga, žinomais to meto vaistininiais.

Eksponatai atskleidžia vaistininkystės istoriją

Didžiumą eksponatų T. Endriukaitis atsivežė iš tėvo muziejaus Kiduliuose. Eilute išrikiuoti daugelį metų rinkti buteliukai, butelaičiai, į kuriuos būdavo pilami vaistinėse pagaminti vaistai. Tiesa, kai jų pritrūkdavo, mikstūras pildavo ir į paprastus butelius – muziejuje esama ir tokių. Vienas butelaičių su susiaurintu iš vidaus kakleliu ir 80 proc. acto esencijos etikete pasakoja apie liūdną to meto jaunų merginų, nusivylusių meile, patirtį – susiaurinti butelaičių kakleliai buvo paversti lašintuvais, per kuriuos sunkiai ištekėdavo skystis, ir tai išgelbėdavo vaikinų suvedžiotas merginas nuo savižudybės.

Žvilgsnis užkliūva už 1902 m. išleistos „Daktariškos knygos“, kurioje surašyta, kaip gydyti įvairias ligas: apopleksiją, ausis, kaip prižiūrėti gimdyvę ir t. t. Čia rašoma ir apie „sarmatlyvajį šnarį“ (vyrų lyties organą) bei jo gydymą. Tarp muziejaus eksponatų – dviejų leidimų (1880 ir 1910 metų) carinės Rusijos Farmakopėjos, kuriomis Lietuvoje naudotasi, kai ji buvo carinės Rusijos sudėtyje. „Įdomu tai, – sako T. Endriukaitis, – kad šiuose leidiniuose vaistinių medžiagų aprašymas yra panašus į tą, pagal kurį mokėsi ir mano farmacininkų karta.“

Muziejuje puikuoja senovinė žalvarinė keptuvė, kurioje kažkada buvo spraginos vaistažolių sėklos, stovi eterinių aliejų distiliatorius, puodas vaistažolių nuoviramams virti, prietaisas „korkiniam“ kamščiui suminkštinti ir stūmoklis jam išprausti į butelio kaklelį. Gausi etikečių ir signatūrų kolekcija, atkeliavusi iš tuo metu garsios M. Bregauskio vaistinės Jurbarke. Iš kitų išsiskiria unikali signatūra, išrašyta garsiam XIX a. Sankt Peterburgo knygų leidėjui A. S. Suvorinui, apie kurį daug rašė Leninas ir kiti marksistai.

Eksponuojamas buteliukas, kuris buvo rastas

Lietuvoje palaidoto Napoleono kario rūbų kišenėje. Mažame, gerai užkimštame buteliuke po daugelio metų išliko anyžių kvapas.

Apie ką jie byloja

Iš to meto leidinių galima spėti, kad nemažas dėmesys buvo skiriamas ligų profilaktikai – tai liudija gerokai aprrinta 1933 m. išleista knyga „Kaip apsisaugoti ligų“. Kita, 1928 m. knyga byloja, jog gydymas homeopatiniais vaistais buvo taikomas ne tik žmonėms, bet ir gyvuliams. Beje, šiais vaistais buvo galima gydyti „be gydytojų pagalbos“.

Gana įdomus ir daug pasakantis receptų registravimo žurnalas, kuris pradėtas 1897 metais. „Tokio eksponato neturi netgi Kauno farmacijos muziejus“, – ne be pasididžiavimo kalba T. Endriukaičis. Įrašai jame padaryti rusų kalba. Beje, vaistų registravimo žurnalai nuo tų laikų buvo privalomi iki mūsų amžiaus, jų atsisakyta palyginti neseniai. Yra ir vaistinės skolų knyga – akivaizdu, ir tais laikais ne visi išgalėdavo sumokėti už vaistus ir imdavo jų skolon.

Įvairių sąskaitų likučiai rodo, kad praėjusio amžiaus pradžios vaistų gamintojai – Merkas, Knolis ir kt. – išliko iki šių dienų. Kolekcijoje yra ir vaistų, pagamintų viename pažangiausių tarpukario Lietuvos ir garsėjusio visose Baltijos šalyse „GerMaPo“ fabriko, kuris vėliau sprogo susikaupus rūsyje spirito garams.

Tačiau vertingiausias muziejaus eksponatas, anot T. Endriukaičio, esąs XVII amžiuje JAV pagamintas malūnėlis žolėms smulkinti. „Tai garsiojo Kauno farmacijos muziejaus eksponato „brolis“, už kurį užjūrio muziejininkai, juokais ar rimtai, kažkada šiam muziejui siūlė milijoną dolerių“, – aiškina direktorius. Paklaustas, ar parduotų už tokią sumą, jeigu kas pasiūlytų jam, muziejaus steigėjas nusišypsojo: apie tai negali būti ir kalbos – eksponatas esąs neįkainojamas, žinoma, tiems, kas supranta ir tuo domisi. Informacijos apie muziejų galima rasti internete apsilankius puslapyje http://www.muziejai.lt/vilnius/farmacijos_muziejus.htm

Domisi ne tik farmacininkai

Muziejų dažniausiai lanko farmacininkai, bet ateina ir šiaip ekskursantų. Aplanko jį įvairių šalių turistai, tačiau dažniausiai su farmacija susiję žmonės. Tačiau atsiliepiamų knygoje, kurią pradėjo dar Tauro tėvelis, galime rasti ir su farmacija ar medicina nesusijusių žinomų žmonių, kaip antai, rašytojos Vytautės Žilinskaitės, politiko Vytauto Landsbergio, ir kitų įrašų.

Muziejaus eksponatai

T. Endriukaičio žodžiais, muziejus esąs viešas, jį gali aplankyti visi, kam įdomi farmacijos istorija, vaistininkestės ištakos, čia taip pat priimamos ekskursantų grupės. Direktorius ypač kviečia apsilankyti kolegas vaistininkus.

Muziejus plečiamas

Tęsdamas tėvo pradėtą darbą, T. Endriukaičis nuolat rūpinasi muziejaus plėtimu. Jis tikisi, kad tai padaryti jam geranoriškai padės kolegos, dovanodami pavienius senovinius vaistininkestės reikmenis, knygas ar kokius nors kitus su vaistininkestyste susijusius daiktus. Viena pirmųjų į muziejininko prašymą atsiliepė širvintiškė Laima Kazakevičiūtė, padovanojusi „Farmacijos žinių“ rinkinį, išleistą 1937 m. Ruošiamoje Garbės knygoje aukso raidėmis ketinama įrašyti kiekvieno žmogaus, padovanojusio muziejui vieną ar kitą eksponatą, pavardę. Tai bus muziejaus Garbės nariai.

Nemažai eksponatų yra surinkta Latvijoje bei Estijoje, tačiau juos dar reikia susisteminti. Šių šalių farmacijos istorijos puslapiai bus eksponuojami atskiruose stenduose, tačiau tam, pasak T. Endriukaičio, reikės jau kitos, didesnės, patalpos. Paklaustas, ar pasiūlius erdvesnes patalpas kur nors arčiau miesto centro, nenorėtų muziejaus perkelti, „Entafarmos“ vadovas nedvejodamas teigė, jog dabar tokiam žingsniui nesiryžtų, nes muziejus, jo žodžiais, yra įmonės veidas ir „perliukas“.